

PƏRVANƏ BAYRAMQIZI

VAR OLSUN ŞEİRİMİZ, ŞAİRLƏRİMİZ...

*Şeir-azadlığım, şeir-həyatım,
Ömrüm, səadətım, müqəddəratım!
Şeirsiz bir dünya kədər, qəm kimi,
Şeirsiz cənnət də cəhənnəm kimi.*

M. Şəhriyar

Sizi bilmirəm, mənim ruhumun, ac mədənin qidaya, yorğun bədənin istirahətə ehtiyacı olduğu qədər şeirə ehtiyacı var. Hətta şeir yazmaqdan çox şeir oxumağı sevirəm. Elə gözəl şeirlər yazılıb ki, onları oxuyanda özümün yazmağımı artıq hesab edirəm. Bəzilərinin xoşuna gəlməsə də deyəcəm, bizdən əvvəl yaşayan şairlərimizin şeirləri arasında bundan belə çoxlarının yaza bilməyəcəkləri sonsuz sayda gerçək sənət əsərləri var. Şeirə xor baxanları, "şeyrin zamanı getdi" deyənləri heç cür anlaya bilmirəm. Bir yandan məclislərdə saatlarla şeir deyənləri, onları həvəslə dinləyənləri qınayır, digər tərəfdən də "şeyrin dövrünü bitib" deyirlər. Görəsən, neynəsək bunların xoşuna gələr? Hikmətli şeirləri pisləyirlər, çünki özlərinin yazdıqları intim mövzulu cızma-qaralar həmin şeirlər kimi sevilir, əzbərlənir, müəllifə "əhsən" qazandırır. Kim ki, özü şeirdən mənəvi zövq almır, başlayır bunu adamların adına danışmağa. Nə isə, onların öz missiyaları, mənəm də bölüşməyə fikirlərim var.

Ürəyin dolanda dərinəndən çəkdiyən ah kimidir şeir, içindəki təlatümləri parçalayıb havaya buraxır. Susayanda birnəfəsə başına çəkdiyən su kimi

yanan ürəyinə sərinlik gətirir. Bəzən, ağlayanda gözünü silən, təsəlli verən mehriban dost da çevrilə bilər. Elə şeirlər oxuyursan, elə bilirsən ki, düşündüklərini haçansa hansısa şairə söyləmişən, o da bunları öz adından yazıb. Misralar ayna kimi səni özünə göstərir. Bəndlər səni çaş-baş salır, "şair məni hardan tanıyır?" - deyə düşünürsən. O şeirləri oxuyan günədək elə bilirsən ki, daxilindəki hisslər təkə sənə məxsusdur, heç kəs sənin kimi yanmayıb, sənin kimi sevməyib və sənin kimi peşman olmayıb. Oxuduğun andan sonra nə qədər eyni cür düşünən adamların olduğundan ya təəccüblənir, ya da təsəlli alırsan. Görürsən ki, hər kəs yanıla bilər. Sonra unudursan öz dərdlərini, başqalarının dərdinə yanırısan.

*Yox, daha ömrümdə açılmaz o yaz,
Bir qanadım yorğun, birisi pərvaz.
Elədiklərimdən yaxam qurtarmaz,
Eləmədiklərim yandırır məni.*

Misraların dərinliyinə varıb, həyatının acıları ilə baş-başa qalan, hardasa onu kimi peşiman birinin olduğunu bilib onunla söhbət etməyi arzulayan yoxdurmu aramızda? Başımıza gəlməyibmi? Gəlib, "bal kimi də gəlib", amma yazan olmayıb. Şəxsən mənəm bütün hisslərimi bu misralar çarx kimi itiləyir. Nə gizlədim, bəzən duyğularımı olduğu kimi ifadə edə biləcək bir şeir yazmaq istəmişəmsə də ürəyimcə alınmayıb. Belə vaxtlarda

köməyimə şairlərimiz çatıb. Hərəsinin bir şeiri ruhumu oxşayıb, sakitləşdirib. Musa Yaqubun duyğularına "şərik çıxıb", onu özümünküləşdirəndən sonra elə bilmişəm ki, yazmaq istədiyimi artıq yazmışam. Elə anlarım olub ki, özümdən heyifimi bu şeirlə çıxmışam. Oxuyub, oxuyub ağlamış, "indi cəzanı çək" demişəm.

Bəzən də yorğunluqdan, və yaxud da fiziki ağrıların ucbatından yaza bilməmişəm. Amma şeir deyə az qala bağrım partlayıb. Özümü başqa cür ovundura bilmədiyimdən yenə şeirə sığınmışam. Əylənmək uşaqlıqdan mənə yad olduğundan darıxanda əyləncə dalınca getmirəm. Dincəlmək üçün də şeirə üz tuturam. Onlar mənə həmdəmim, sədaqətli dostlarımdır.

*Səpib göyərdərəm sözü, kəlməni,
Ayrı qulluğum yox, ayrı işim yox.
Tanırsa bir misra tanıdır məni
Ayrı sənədim yox, arayışım yox.*

Ruhu şad olsun Məmməd Aslanın. Nə yaxşı ki, yazıb bu şeiri. Fikrimə qüvvət verdi. (Yeri gəlmişkən, onu da görmək qismətim olmadı).

Evimizdə "Azərbaycan kulinariyası" adlı kitab vardı. Uşaq olduğumundan dəyərini anlamasam da anamın evdə hər şeyi bu kitabda göstərilənlərə uyğun elədiyini görüb kitablarda yazılanlara əməl etməli olduğumu öyrənmişdim. Elə ona görə də Əli Kərimin:

*Fuad yazdı divarı,
Skamyanın üstünü.
Pəncərəyə söykədi,
Xəritənin üzünü.*

*Görmür heç kim, kef elə,
"Adam yoxdur"- deyirdi.
Bəs, görəsən, Fuadın*

Özü adam deyildi?! - şeiri uşaq yaşlarımdan məndə vicdan hissini oyatdı. Tək də olanda pis iş görmədim. Öz yanımda belə gözükölgəli olmaqdan çəkdim. Böyüdükcə kitablara daha çox bağlandığımdan oxuduğum şeirlər canıma-qanıma hopdu. Bir vaxt dərk etdim ki:

*Tək yaşamaq istəmirəm özüm üçün,
Anam üçün, oğlum üçün, qızım üçün.*

*Qoy məndən inciməsin əzizlərim,
Qəlblərinə toxunmasın bu sözlərim -
İstəmirəm bir onlara gərək olum.
İstəyirəm milyonlara gərək olum.*

Cabir Novruz da sanki hər şeyi mənəməçün yazıb. (Hələ

*Mən bilirdim qorxuludur böyük eşq,
Bunu sənə dönə-dönə demişdim.
O tərsinə dönə bilər tez, ya gec,
Dönə bilər bir gün kinə demişdim... - məzəmətinin əsil həqiqət olduğundan yazmıram. Bu ayrıca bir mövzudur.)*

Eyni zamanda da Səməd Vurğunun:

*Deyirəm ki, uzaq yolda susuzluq çəkən
Bir insanın yollarında bulaq olaydım.
Bütün məslək dostlarımla bu dünyada mən
Hər qəminə, nəşəsinə ortağ olaydım. - niyyətinə ürəkdən bağlanmışam. Bir dəfə cəsarətlənib özüm də:*

*Duyuram dərdini yaxının, yadın,
Önündə borcluyam hər əziz adın.
Bir körpə anası olsa yad qadın*

Onu da özümə bala bilim mən. - deyə ürəyimdən keçənləri yazdım. Şagird ikən kitabxanalardan ən çox şeir kitabları götürürdüm. Onlar evimizdə olanda ən əziz adamım gəlmiş kimi şadlanırdım. Nənəm söylədiyi nağıllara mənə ona görə inandıra bilmirdi ki, Nüsrət Kəsəmənlinin "Biri vardı, biri yox" nağılını çox tez oxumuşdum. Mənəməçün nağıl o idi - həqiqət olan nağıl.

Ən çox yurd həsrəti duyulan şeirlər oxuyurdum. Sanki bununla harda yanlışa yol verdiyimi zi anlamağa çalışırdım.

"Gülüstan" poemasını oxuyarkən ixtiyarsız axan göz yaşlarıma həmin şeirlərin oyatdığı hissələr səbəb olmuşdu. Poemanı oxuyanacan çox müsibətlərdən xəbərdar olmuş, hər kəsin acısını çəkməyi, Vətənin nə demək olduğunu artıq öyrənmişdim.

*Bir qələm əsirlik hicran yaratdı,
Bir xalqı yarıya böldü qılınctək.
Öz sivri ucuyla bu lələk qələm,
Dəldi sinəsini Azərbaycanın.*

Ağlım kəsəndən "Parçalanmış Azərbaycan" kəlməsini hər ağızdan eşitmişəm. Amma sonuncu misraya cavab verənə hələ rast gəlməmişəm.

Bir deyən olmadı, durun, ağalar!
Axı bu ölkənin öz sahibi var!
Siz nə yazırsınız bayaqdan bəri,
Bəs hanı bu yurdun öz sahibləri?

Neçə əsrdir bu dərdlə, bu eyiblə yaşayırdıq. Bu azmış kimi 1988-ci ildən bəri yenə eyni ssenari ilə Azərbaycanı parçalamağa başladılar. Nə qurbanlar verdik?! Dərd üstündən dərd gələndə Məmməd Araz:

Nə yatmışan, qoca vulkan, sənirləyəm!
Ayağa dur, Azərbaycan, sənirləyəm!
Səndən qeyri
biz hər şeyi bölə billik.
Səndən qeyri
biz hamımız ölə billik. - deyər hayqırdı.
Sənirləyəm, haqq-ədalət, sənirləyəm.
Milli qürur, milli qeyrət, sənirləyəm.

Bu hayqırış adı ürəklərdən qopa bilməz. Bunu söyləmək üçün gərək sənəndə ürək əvəzinə dərd yuvası daşıyasan. Xəstə vücuduna tabe olmayıb, susan dilinə baş endirməyəsən. Bunu o - dünyanı, dağı-daşı bizə sevdiren, xalqı ayağa qaldıran Məmməd Araz bacardı.

Nə qədər ki, cəzasızdır
Xankəndimdə evlər yıxan,
ürək yıxan yırtıcılar
Davam edir 37 -

Daha gərgin, daha ciddi! - deyərək Xəlil Rza şair qardaşının səsinə səs verirdi. Özünü üzdü millət üçün. Sağlamlığından amalı uğrunda keçdiyi halda, ona ədalətsizlik edən də tapıldı. Amma xalqın müdafiəsinə qalxanda yenə də şeirə məhəbbətin var olduğunu şahidi olduq.

O çətin dönmədəki siyasi oyunların qurbanı olub öz Vətəninə didərgin sayılan vətəndaşların halına yanan Zəlimxan Yaqubun:

Sizi qınamıram, ay xocalılar!
Sizin başınızda şimşək oynadı. - ağrısını duy-

mamaq mümkündürmü?

Dedim axı, sizi bilmirəm, amma mən bu şeirlərlərin təsirilə yaşa dolmuşam. Elə bunlarla da yaşayıram, həmişə də dinləyəcəm. Ağalar Bayramovun ağrılarımızı yaşayaraq ifa etdiyi, Mikayıl Mirzənin mübarizə əhval-ruhiyyəsi qatıb söylədiyi o şeirlər mənim Vətənimin söz heykəlidir, əzizlərimin əzizləridir. Onları sevəcəm, qoruyacam.

Deyirlər ki, "Şair xalqıq" fikrindən əl çəkək. Niyə? Lap elə indinin özündə də gözəl şeirlər yazılmırmı? Oxuyun, sonra deyin. Yaxşı şeirlər yazılıb, bundan sonra da yazılacaq. Ondan zövq almağı da heç kəs qadağan edə bilməz. Hər kobud ifadəni ədəbiyyata gətirmək istədikləri halda, maraqlıdır ki, niyə şeiri sıxışdırırlar? Bütün xalqların şeiri gözəldir, amma bizim şairlərimizin şeirləri Azərbaycanın dərdini oxşadığından mənimçün daha da dəyərlidir. "Yersiz gəldi, yerli qaç" siyasətinin didərgin saldığı Almas İldırım yazdığı hər şeiri müqəddəs sanıram. Çünki "Ananı qızı ağlar" ifadəsini alt-üst etdi şairim.

Azərbaycan! Mənim baxsız anam oy!!! - deyib özü ağladı Azərbaycanı. Anasının bəxtinə ağlayan oğulların yazdığı şeir daha dözülməz olur.

Vallah, nə deyirsiniz deyin, "özgə arvadı tək ağcaqayın ağacını qucaqlamaq" ifadəsindənə

Yanmasın, ulduzum tez yanıb sönsə,
Vədəsiz şadlığı istəməyəm mən.
Özgənin eşqinə göz dikməkdənsə
Həsrətin qoynunda can verərəm mən. - kimi
saflıq, alicənablıq, fədakarlıq duyulan şeirimizlə
öyünürəm. Qoyun, mən Tofiq Bayramın
Pozmaram bir evin birliyini mən,
Görsəm ev yıxılır, gedib quraram.
Əl-əldən soyusa, ürək-ürəkdən
Sizi eşqinizə qovuşduraram. - qəlbinin rəsmini
çəkdiyi bu şeirdən zövq alım, siz də Yese-
nindən. İstəyirsiniz
Qəlbinizi oxşamırsa qoşmalar, telli sazlar
Onlar qoy mənim olsun.
Özünüz bilin.

Keçək qadın haqqında yazılmış şeirlərə. Əv-
vəlcə başqa xalqın şeirini oxuyaq.

*Qadın gedən zaman qarşısına keç -
Amma üzünə də baxmayacaq heç!
Elə ki, o getdi daha nə gərək
Həsrətlə, tələsla baxıb arxadan:
"Qayıt, yalvarıram qayıt" söyləmək.*

Sözsüz ki, rus şairi A. D. Dementyevin bu
şeirinə alternativ olaraq hamınızın yadınıza Əli
Kərimin "Qayıt" şeiri düşdü. Əlbəttə, haqlısınız.
Bizə, xüsusilə də mənə

*Həsrətin araya atdı dağ-dərə,
Sönən günəş oldun, batan səs oldun.
Qayıt, mənim gülüm, qayıt bu yerə.
Ey mənim istəklimə gəlməz oldun.*

*Qayıt, mənim gülüm, yerbəyer elə,
Dərdli səhərləri, gecələri sən.*

Çaşıb başqa yolla keçirəm elə,

Düz öz qaydasınca küçələri sən. - "min köy-
nək" bu şeir yaxındı. Başdan-başa nəğmədir bu
şeir. (Bəstəkar bunu məndən qabaq bilib)

Və yaxud da yapon ədəbiyyatından belə bir
şeirə diqqət yetirək.

*Yaxındakı balaca oğlan
Elə-belə, əyləncə üçün
Öz saman fıstırığına üfələdi.
Diksinərək pozuldu
Yay gününün mürğüsü.*

Bambuk atımı

Yəhərləyib minməyə

Yenə də hazıram -

Elə ki, yadıma düşür

Uşaqıq oyunlarım.

Yəqin ki, öz dilində daha təsiredicidir, tərcü-
mədə dəyişmiş olar. Bunlarla işim yoxdur. Am-
ma uşaqıq haqqında gənc şair Ruslan Dost Əli-
nin

*Hərə bir zümzümə edir keçmişdən,
Hərə ürəyində bir bəstə saxlayır.*

*Məni bu od-ocaq qızdırmır daha,
Məni xatirələr isti saxlayır.*

*Gəlib məhləmizdə az tutmayıblar,
Qızlar gəlinciy, donu əlimdə...
Mən də böyüməyə tərəf qaçardım,
"Qarğı atım" vardı - onun belində.*

*Gedib kitablarda quş axtarardım
Rəsm dəftərimə şəkil çəkməyə.
"Klas"a bir yastı daş axtarardım
İndi daş gəzirəm mən ev tikməyə.*

*Canım bahasına ala bilmərəm,
Suyu qiymətinə satdıqlarımı.
Sonradan səngərdə döyüşən gördüm
Taxta avtomatla "atdıqlarımı"*

*Götürüb üstünə adımı yazdım.
Bir arxa tulladım getdi gəlmədi.
Mənim uşaqlığım, ah uşaqlığım!*

Kağız gəmilərdə batdı gəlmədi. - şeiri qədər
ürəyimdən xəbər vermir. Bu şeirdə hər birimi-
zin uşaqlığımızın tanış mənzərələri təsvir olu-
nub. Necə oxşamaz ruhumuzu? Uşaqıq həsrə-
tindən söz düşsə Qasım Qasımzadənin "Anam-
gildədir" şeirinin də adını çəkməyəsən. Əməlli-
başlı insafsızlıq olar. Gəlin, bu şeiri də ilk ünva-
nımızın - ata evimizin laylası adlandırmaq.

Bircə müharibə mövzusunda olan şeirlər han-
sı xalqın olursa-olsun eyni dərəcədə göynədir
qəlbimi. Gənc şair Emin Piri yazır:

*Çiçək açırdı
torpağa basdırılan
minalar.
toxunanda ayaqlar.
Çiçəklər yara açırdı...
Yaralar anaların
yuxusuna qaçırdı.
Yuxular qara xəbərin
ardınca qaçırdı.*

*Qəlbinə qara xal düşən qızların
gözünün altından
öpüş yerini
səhər eşitdiyi xəbərlər uyur.*

*Evli xanımlar
yatağında yox,
torpaqda
əriyçün dərin yer salar.*

*...O da cəbhədəydi,
Mərmilər qucaqlamışdı
sağ ayağının addımını.
Arxada can verən
addım səsinə
qayıdıb
itmmiş ayağını aldı əlinə.*

Hər ölkədə baş verən eyni müsibəti əks etdirir şeir. Azərbaycan xalqının da zaman-zaman yerə-göyə sığmayan müsibətləri çox olub. Bir əsrdə bir neçə dəfə eyni xalqın təcavüzü nəticəsində

Millətimiz öz yurdunda əsir-yesir... oldu.

Yazıya hansı iradı tutacağınızı bilirəm - "Qılınclar toqquşub iş görən zaman..." şeirin nəyə yaraya biləcəyini düşünürsünüz. Şeir ruhdur, cəsarətdir, şeir marşdır. Şeirlə körpələri tərbiyə edə bilərik. O tərbiyə sayəsində gözəl insanlar yetişə bilər.

Kaş millətdə ruh yaşasın

Şeirə marağın öldüyünü deyənlər! Bütün işgücümü atıb həvəslə şeir haqqında yazıram. Həyatda bir dəfə də olsun görmədiyim şairlərin şeirləri üçün narahatlıq keçirirəmsə, deməli, şeir yaşayır, ona ehtiyac duyulur. Hazırkı zamanda

da Emin Piri, Ruslan Dostəli, Sevinc Elsevər həvəslə oxuduğum şairlərdir. Özümə insanlıq borcu bilib onların şeirlərindən aldığım zövqü vurğuladım. Baxmayaraq ki, heç biri ilə həyatda tanış deyiləm, mənə onlara şeirləri yaxınlaşdırır. Yox, unutmamışam, ondan da yazacam. Axı sözlün ustasıdır o. Onun haqqında Emin Pirinin sadə bir statusu böyük mətləblərdən xəbər verir. "Türkiyənin İbrahim Tatlısesi varsa, bizim də Qulu Ağsəsimiz var!" Bəli, ədəbiyyatımızın Qulu Ağsəsi də var. "Altındakı skamyada bir yol özü oturmayan yorğun ağac olan Qulu Ağsəs..." O, insanlara:

Görsən üşüyürsən yandır özünü. - deyə fəlsəfi çəkisi ağır olan belə bir tövsiyyə edir. Bunu hər kəs bir cür dərk edir. Mənsə bu misranı çətin vəziyyətə düşən zaman özünün özünə yardım etməsi, üzöldüyün iztirablardan başqasının təsəllisi olmadan qurtulması kimi qəbul edirəm. Məsələn, bəzi insanların şeirə soyuq münasibətindən üşüdüyümdən bu yazını ocaq kimi qalayıb qızındım. Hər kəsi bu ocağın başına dəvət edirəm. Gəlin, siz də isinin. Bu təkliflə də nöqtə qoyub masanın arxasından durmaq istəyirdim ki, telefona bildiriş gəldi. Başqa vaxt yazanda belə məqamda əsəbləşib heç baxmırdım. Bu dəfə isə təsadüfdən tələsik telefonu götürüb facebooka daxil oldum. Yazdığım statusa rəy yazmışdılar. Özü də şeirlə. Sevindim. Bunu yazımda qeyd edəcəyimi bildirdim. Arxayın oldum ki, şeir sevənlər var. Belə adamlar incə hisslərlə yaşayır, zərif olurlar. (təbii ki, bu zərifliyi "gently" eləməsək)

02.03. 2018

